

השם ונטייתו

עינת דהן, מדריכת לשון עולים,
המצגת מיועדת למורים ולתלמידים.

בהצלחה ובהנאה!

חלק א'

ריבוי השם

נטיית השם (יחיד/ה רבים/ות)

רוב השמות בעברית נוטים כך:

בנקבה באמצעות תוספת סיומות הַ (A) או ...ת,

ברבים באמצעות סיומת ...ים,

וברבות באמצעות סיומת ...ות,

למשל: סוס סוסה סוסים סוסות,

זמר זמרת זמרים זמרות

ריבוי "חריג"-ריבוי שונה מהמקובל בעברית

חלק משמות העצם בריבוי נוטים באופן חריג, "לא נורמלי/לא רגיל לעברית"
(לא נורמלי, במובן שאינו הנורמה בעברית),
כלומר **לרבים** סיומת **...ות**,
ולרבות סיומת **...ים**.

לפניכם רשימה של שמות כאלה.

כדי לזהות את מינו של שם העצם יש להעבירו ליחיד, או לבדוק אם צמוד אליו שם תואר (שם התואר תמיד "נורמלי").
השלימו את הטבלה...

טבלת שמות בריבוי חריג לעברית

השלימו את הטבלה, כתבו את שם העצם ברבים ואחריו שם תואר
מתאים ברבים!

ריבוי Xאות למילים בזכר

שם תואר	רבים	שם תואר	רבים
<u>חזקים</u>	<u>אורות</u>	טובים	אבות
			אב
			אסון
			ארמון
			גבול
			דור
			זוג
			חלון
			ירק
			כיסא
			לוח
			מזל
			מלון
			מקום
			סוד
			עוף
			פרי
			קול
			קרב
			רוח
			ריח
			שבוע
			שנה

משקל קטלון/קטלון

שם תואר	רבים	קטלון - קטלונות
נעימים	זיכרונות	זיכרון
		דיכאון
		ניצחון
		רעיון
		הריון
		כישלון
		פתרון
		יתרון
		חשבון

ריבוי אים למילים בנקבה

שם תואר	רבים	
גדולות	אבנים	אבן
	נשים	אישה
		ביצה
		דבורה
		דרך
		מילה
		עיר
		שנה
		יונה
		מחט
		נמלה
		עז
		פנינה
		פעם
		ציפור
		צפרדע
		תולעת
		תאנה

אברי גוף זוגיים

ריבוי אברי גוף זוגיים		
שם תואר	רבים	
קטנות	אחניים	אחן
		ברך
		יד
		כתף
		עין
		רגל
		שן

חלק ב'

יידוע (=קונקרטיזציה)

יידוע השם

בעברית שלושה סוגי יידוע (קונקרטיזציה):

- 1. שם עם ה"א הידיעה, כמו **התלמידים, השולחן**
- 2. **שם פרטי, כמו יוסף, אנגליה חיפה** (לסוג יידוע זה אסור להוסיף ה"א הידיעה כי הוא כבר מיודע).
- 3. **שם עצם עם כינוי שייכות חבור, כמו תלמידיי, שולחנך** (גם לסוג יידוע זה אסור להוסיף ה"א הידיעה כי הוא כבר מיודע).

מילות היחס ב... ו- ל... + יידוע

בְּ+הַ = בֵּ
לְ+הַ = לֵ

כאשר אנו מיידעים שם עצם שלפניו המיליות ל... או ב..., אין לומר בְּ+הַ... או לְ+הַ...

בְּ+הַ יהפוך ל- בֵּ... לדוגמא: אני גר בְּבֵית. ולא בְּהַבֵּית.

לְ+הַ יהפוך ל- לֵ... לדוגמא: אני הולך לְחֲנוּת. ולא לְהַחֲנוּת.

מילת היחס "את"

מילת היחס "את" מאפיינת את העברית. היא איננה קיימת בשפות רבות.
מתי משתמשים ב"את"?

מילת היחס "את" מופיעה **לפני השלמת פועל מיודעת**, ורק כאשר
אין להשלמה זו מילת יחס אחרת.

וכעת נסביר את האמירה המורכבת הזו.

ראשית- "את" תופיע כאשר לפועל יש השלמה של **שם עצם מיודע** באחד מהיידועים
שראינו קודם.

שימו לב למשפטים הבאים:

אני אוהב **עוגות**. שם העצם עוגות איננו מיודע, ולכן אין צורך ב"את".
אבל...

אני אוהב **את העוגות**.

כאשר שם העצם מיודע הוספנו "את".

"את" + שם עצם מיודע

- אני אוהב את העוגות. (יידוע באמצעות ה"א הידיעה)
- אני אוהב את החברים שלי. (יידוע באמצעות ה"א הידיעה)
- אני אוהב את מיכאל. (יידוע באמצעות שם פרטי)
- אני אוהב את תלמידיי. (יידוע באמצעות כינוי שייכות חבור)

מילת היחס "את" לא תופיע כאשר לשם המיודע יש מילת יחס אחרת.

➤ אני מדבר **עם** חבר.

שט העצם "חבר" איננו מיודע.

➤ אני מדבר **עם** החבר.

➤ שט העצם "החבר" מיודע, אבל לא נוסית "את" כי כבר קיימת מילת יחס אחרת להשלמה שלו.

➤ דוגמה נוספת:

➤ אני גרה **על** הר.

➤ שט העצם "הר" איננו מיודע.

➤ אני גרה **על** ההר.

➤ שט העצם "ההר" מיודע, אבל לא נוסית "את" כי כבר קיימת מילת יחס אחרת להשלמה שלו.

תרגיל 1 ידעו את המשפטים הבאים, והוסיפו ה"א ידיעה ו"את" במקומות הנדרשים!

- שמעתי מוסיקה של באך.
- רקדתי עם חברים במסיבה.
- למדתי חומר מעניין בהיסטוריה.
- ראיתי ציפורים נודדות.
- חשבתי על חבריי.
- פגשתי חברים.
- מצאתי מטבע.
- נתתי לחברי מטבע.

תרגיל 2 בחלק מהמשפטים שלפניכם יש טעות, תקנו במידת הצורך!

- לימדתי תלמידיי.
- סגרתי דלת גדולה.
- סגרתי הדלת.
- סגרתי את דלת הגדולה.
- סגרתי את החדר.
- שמעתי קול.
- ראיתי המלכה.
- הסתכלתי את במפת אנגליה.

חלק ג'

הצירופים

(צירוף=שתי מילים המסמנות אובייקט אחד)

הצירופים-

שם ותוארו וסמיכות

➔ בעברית קיימים סוגים שונים של צירופים, כעת

נראה שניים מהם:

➔ שם עצם ותוארו

➔ צירוף סמיכות.

ההבדל בין שם ותוארו לסמיכות

➤ **בשני המקרים מדובר בצירוף (שתי מילים שמסמנות דבר/אובייקט אחד).**

➤ בשני המקרים המילה השנייה מתארת את המילה הראשונה.

➤ נדגים זאת באמצעות שני צירופים:

➤ בקבוק גדול

➤ בקבוק מיץ

➤ בשני המקרים המילה השנייה בצירוף מתארת את הראשונה.

➤ איזה בקבוק? בקבוק גדול.

➤ איזה בקבוק? בקבוק מיץ

➤ **בשם ותוארו המילה המתארת היא שם תואר.**

➤ **בסמיכות המילה המתארת היא שם עצם.**

➤ שימו לב שסמיכות הוא שני שמות עצם, השני מתאר את הראשון, ולא יכול לבוא ביניהם שום דבר חוץ מה"א הידיעה. ולכן צירופים כמו תיק מפלסטיק או כיתה של עולים, אינם צירוף סמיכות.

שם עצם + שם התואר = שם ותוארו

תלמיד טוב, תלמידה טובה, תלמידים טובים, תלמידות טובות
כאשר אנו הופכים שם ותוארו לנקבה לרבים או לרבות יש לשנות לרבים גם את
שם העצם וגם את שם התואר בהתאם.

שם התואר תמיד נוטה באופן ה"נורמלי", כלומר לרבים...ים, לרבות...ות.
וכך גם במקרה של **ריבוי חריג** בשם העצם נצמיד לו שם תואר "נורמלי".
למשל:

- בזכר- אורות חזקים, שולחנות ירוקים
- בנקבה- נשים חזקות, פנינים לבנות
- לכן אם נראה שם תואר הצמוד לשם עצם, נוכל לדעת את מינו של שם העצם לפי שם התואר הצמוד לו.

כעת נרחיב על כל צירוף בנפרד.

ציוף שם ותוארו

שם ותוארו

שם עצם + שם תואר

שם התואר מתאר את שם העצם שלפניו.

➤ בקבוק גדול

➤ ילד טוב

➤ חברים נפלאים

➤ אבן כחולה

➤ מורות מצוינות

ריבוי והתאם בשם ותוארו

(המילה "התאם" במשמעות "מתאים")

זכרו: שם העצם ושם התואר מתאימים זה לזה במין (=זכר ונקבה) ובמספר (=יחיד ורבים).

חבר טוב

חברה טובה

חברים טובים

חברות טובות

גם בריבוי החריג נשמור על ההתאם.

זכרו, שם העצם לא תמיד "נורמלי", שם התואר תמיד "נורמלי":

אור גדול, אורות גדולים

אישה טובה, נשים טובות

יידוע השם ותוארו

כאשר אנו מיידעים שם ותוארו עלינו
ליידע את שניהם:

➔ האור הגדול - האורות הגדולים

➔ האישה הטובה - הנשים הטובות

צירוף סמיכות

מהו צירוף סמיכות?

צירוף הסמיכות הוא שם עצם + שם עצם (שם העצם השני מתאר את הראשון), למשל: בקבוק מיץ, עוגת גבינה, כיתת אולפן, חברי קיבוץ, בחינת בגרות, חופשת קיץ, חברות כנסת, תלמידי פיסיקה ועוד.

שם העצם הראשון נקרא **נסמך**, ושם העצם השני נקרא **סומך**. למשל בצירוף הסמיכות חבר קיבוץ, חבר(=נסמך), קיבוץ (=סומך).

אם נרצה לבנות צירוף סמיכות, יש לשים לב לצורת שם העצם הבסיסית, שדומה במקצת לצורת נטיית השייכות שלמדנו קודם.

חבר = חבר קיבוץ	חברָה ← חברַת קיבוץ
חברים ← חברי קיבוץ	חברות = חברות קיבוץ

ריבוי הסמיכות

כאשר אנו רוצים להפוך את הסמיכות לרבים, יש לשנות רק את שם העצם הראשון (הנסמך).

לדוגמה:

חבר קיבוץ- ברבים: **חברי** קיבוץ, שינינו רק את הנסמך.

מלכת אנגליה-ברבות: **מלכות** אנגליה, שוב שינינו רק את הנסמך.

תרגיל: הפכו מיחיד לרבים ומרבים ליחיד.

מיחיד לרבים:

עוגת גבינה-.....

מפרץ חנייה-.....

משחק ילדים-.....

הפגנת המונים.....

ספר מתמטיקה-.....

מרבים ליחיד:

בעלות ברית-.....

קבוצות לימוד-.....

פעילויות ערב-.....

מפגשי שכבה-.....

עבודות עפר-.....

יידוע הסמיכות

כאשר נרצה ליידע את הסמיכות, ניידע רק את המילה האחרונה, את הסומך.

לדוגמא: קבוצות לימוד- קבוצות **הלימוד**, חבר קיבוץ- חבר **הקיבוץ**.

זכרו שיש בעברית שלושה סוגי יידוע:

1. ה"א הידיעה כמו **התלמידים, השולחן**
 2. שם פרטי כמו **יוסף, אנגליה חיפה** (לסוג יידוע זה אסור להוסיף ה"א הידיעה כי הוא כבר מיודע).
 3. שם עצם עם כינוי שייכות חבור כמו **תלמידיי, שולחנך** (גם לסוג יידוע זה אסור להוסיף ה"א הידיעה כי הוא כבר מיודע).
- זכרו, אם הסומך הוא שם פרטי או שם עצם עם כינוי שייכות חבור, **אין להוסיף ה"א הידיעה**, כי הצירוף כבר מיודע.

תרגיל : הוסיפו ה"א הידיעה לצירופים הבאים:

-- עוגת גבינה- ➤
-- מקום חנייה- ➤
-- משחק ילדים- ➤
- הפגנת המונים- ➤
-- ספר מתמטיקה- ➤
-- בעלות ברית- ➤
-- קבוצות לימוד- ➤
-- פעילויות ערב- ➤

חלק ד'

נטעיית השייכות

נטייית השייכות

► בעברית יש אפשרות לחבר את מילת השייכות של...שלי שלך שלו... לשם העצם, למשל:

► שולחני=השולחן שלי

► חברך = החבר שלך

► החיבור הזה נעשה על ידי סיומות.

סיומות נטיית השייכות/ הקניין

יש סיומות שייכות שמצטרפות לשם העצם
ביחיד/יחידה,

יש סיומות שייכות שמצטרפות לשם העצם
ברבים/רבות.

בסיס המילה בנטיית השייכות

נתבונן במילים **חבר חברה חברים חברות**.

כדי ליצור את נטיית השייכות לעתים יש צורך לשנות חלק מהמילה.

אם למילה יש סיומת **הַ**, עליכם להפוך אותה לסיומת **תִּ**, למשל: **חברה-חברת...**

אם למילה יש סיומת **...ים**, עליכם **למחוק** את הסיומת, למשל: **חברים-חבר...**

אם אין סיומת (כמו למשל **חבר**), או שיש סיומת **...ות** (כמו למשל **חברות**)- יש להשאיר את השם כמו שהוא **חבר=חבר חברות=חברות**.

סיכום בסיס המילה בנטיית השייכות

טבלה מסכמת לצורת שם העצם לפני
הוספת כינוי השייכות

חבר = חבר... חברָה ← חברַת...	חברַי ← חבר... חברות = חברות...
----------------------------------	------------------------------------

כעת לסופיות...

לשם העצם ביחיד או ביחידה (חבר, חברה) נוסיף את הסיומות הבאות:

- שלי - י - חברי חברתי
- שלך - ך - חברך חברתך
- שלך - ךּ - חברך חברתך
- שלו-ו - חברו חברתו
- שלה-ה - חברה חברתה
- שלנו - נו - חברנו חברתנו
- שלכם/ן - כם/ן - חברכם/ן חברתכם/ן
- שלהם-ם/ן - חברם/ן חברתם/ן

לשם העצם ברבים או ברבות (חברים, חברות) נוסף את הסיומות הבאות:

שלי - י - חברי (בלי ניקוד חבריי), חברותי (בלי ניקוד חברותיי)

שלך - יך - חבריך, חברותיך

שלך - ייך - חבריך (בלי ניקוד חברייך), חברותיך (בלי ניקוד חברותייך)

שלו - יו - חבריו, חברותיו

שלה - יה - חבריה, חברותיה

שלנו - ינו - חברינו חברותינו

שלכם/ן - יכם/ן - חבריכם/ן חברותיכם/ן

שלהם - יהם/ן - חבריהם/ן חברותיהם/ן

כעת נתרגל...

..... = תרגיל שלהם ➤

..... = תרגילים שלכם ➤

..... = קבוצה שלנו ➤

..... = קבוצות שלנו ➤

..... = מתנה שלי ➤

..... = מתנות שלי ➤

..... = כלבים שלהם ➤

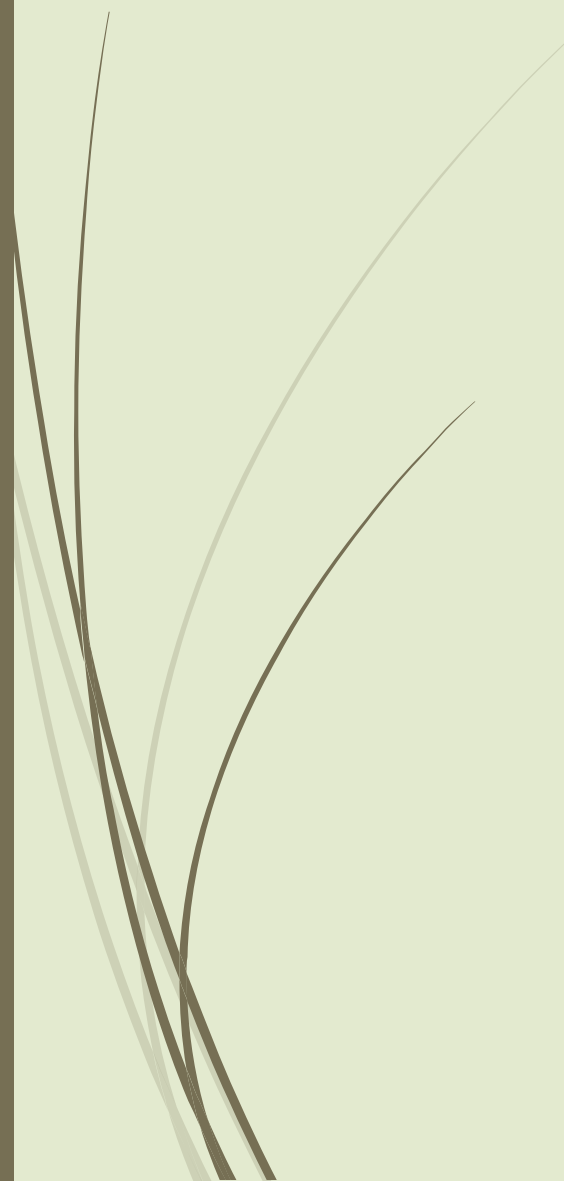

..... = כלב שלהם ➤

..... = פחד שלך ➤

..... = פחדים שלהן ➤

..... = מסגרת שלו ➤

..... = מסגרות שלו ➤

הכרכת אימוך מוצלח ולא מידה
מהנה!

צ'נת דהן,

מדריכת לשון עולמי,
האכל אחינוק התיישבותי